

מ"ש הדר"ג להוכיח דהמציצה הוי חלק מן המצוה, הרי ידוע מ"ש הר"ן בחידושיו שבת קלג לאיסתפוקי אם אחרי שמל ופרע סיים המצוה ושוב אינו חוזר על הציצין שאין מעכבין דהו"ל סילק ידיו דהמציצה מיקרי רפואה, והחת"ס בתשובה כ' מל ופרע ולא מצין כבר גמר המצוה והתינוק מותר בתרומה. וכ"ד השואל-ומשיב מהדו"ת ח"ד סי' ז' וא"צ להאריך בזה כי הדברים ידועים הלוא המה כתובים על ספרי השו"ת בדור שלפנינו...

והנני בזה ידידו ש"ת באה"ר. יוסף שלום אלישיב.

וראה עוד בתשובת הגרש"ה וואזנר שליט"א (שבט הלוי ח"ו קמח, ב):

'אשר שאל אותי בדיני מציצה בזה, ידע כב' שאנו מחמירים מאד בזה... ומה שכתב ששמע כאלו החזון איש זי"ע לא החמיר כ"כ במציצה בפה, ורצה ללמוד מזה להקל עכ"פ באותם ילדים שנולדו מאבות שלא שמרו דיני נדה ר"ל, אספר לכם שבדידי הוי עובדא פה זכרון מאיר שהייתי יחד על כניסת ברית עם גאון ישראל החזון איש זי"ע, וראה והרגיש שאני מקפיד מאד על מציצה בפה, ואמר לי בלשון קדשו הנה אצלכם שעדיין לא נפרצה הפרצה לעשות בכלי תעמדם ותלחמו ע"ז לעשות בפה דוקא, אבל אצלינו (כך אמר החזון איש זי"ע) לצערנו כבר אנו עומדים אחרי הפרצה בזה.'

וע' בתשובות אגרות משה (כרך ח עמ' רנז) בשם הגרשו"א שנוהרים מלשנות מן המנהג אפילו בדבר שאין בו עדיפות מצד עצם המצוה, וכגון המציצה, שבזמננו ישנם אמצעים קלים וטובים ממנה ואעפ"כ נוהגים במציצה כמאז, ואף בשבת שיש בה ענין מלאכה.

ע"ע מראי מקומות וצינונים נוספים בענין מציצה בפה - באנצ. הלכתית רפואית לד"ר א. שטינברג שיחי, ערך 'מילה'.

'פשיטא, מדקא מחללי עליה שבתא סכנה הוא!...'. משמע מכאן שהוצאת הדם שחייבים עליה משום מלאכת 'שוחט' דהיינו נטילת נשמה, אין עניינה משום שמכחיש את הנחבל, שאם כן היה בדין שבמציצת דם התינוק יפטר משום 'מלאכה שאינה צריכה לגופה' שהרי אינו צריך את החלשות התינוק, ואילו בגמרא מבואר שמלאכה גמורה היא שחייבים עליה - אלא אומר רבנו תם שהוצאת הדם עצמה נחשבת 'נטילת נשמה' כי הדם הוא הנפש, הלכך הואיל וצריך את הוצאת הדם לרפואת התינוק, נחשבת זו מלאכה הצריכה לגופה (עפ"י תוס' כתובות ה: ד"ה דם. וע"ע בהרחבת הענין בקהלות יעקב כתובות ג).

'מהו דתימא האי דם מיפקד פקיד' - כיון שסופו לצאת אף בלא המציצה, ולא בא התנא להתיר המציצה אלא משום שעושה טירחה יתרה אבל מלאכה אין בה, קמ"ל שהמציצה שהתיר התנא חבורה גמורה היא ומשום סכנה התירו לו (תורי"ד. וע' גם בחדושים ובאורים).

וברור לפי"ו שרק כלפי המציצה היה עולה על הדעת לומר מפקד פקיד ולא לגבי המילה עצמה, שלכן גם לפי הסלקא-דעתין צריך קרא להתיר מילה בשבת. וע' בחדושי הגר"ר בנגיס ח"א יז, ד.

דף קלד

'דברים שאין עושין למילה בשבת עושין לה ביו"ט, שוחקין לה כמון וטורפין לה יין ושמן. א"ל אביי לרב יוסף: מאי שנא כמון ביום טוב דחזי לקדרה, יין ושמן חזי נמי בשבת לחולה דתניא...'.
קל

יש לתמוה מדוע אין מקשה בפשטות מאי שנא מילה שאסור לטרוף יין ושמן, מחולה שהתיר רבי מאיר לטרוף. ועוד קשה, אם הוה המקשה יום טוב לשבת מדוע לא הקשה מטריפת יין ושמן גופא מיו"ט לשבת.

ונראה שברפואה בשבת ישנם שני איסורים; עשיית הרפואה והכנתה, וגם פעולת הריפוי בה, ובמילה לא אסרו אלא הכנת הרפואה מפני שאפשר לעשותה מערב שבת. ואם כן כיון שטריפת יין ושמן מותרת לחולה כמו שמוכח בבבלייתא שהחש במעיו מותר לטרפם ולשתותם, על כרחך לומר שהוא נחשב כמאכל בריאים ולא כסממני רפואה אלא שאסור ליתנה על המכה שזוהו מעשה של ריפוי, אך הלא במילה לא גזרו על פעולה כזו. וזהו שמקשה, כיון שראוי לעשות כן לחולה אין לאסור לעשותו למילה כשם שמותר לשחוק כמון מפני ששימוש מותר [ולא הקשו מטריפת יין ושמן מיו"ט לשבת, כי נראה שביו"ט לא גזרו מעיקרא על עשיית הריפוי במקום צער] (עפ"י רא"מ הורביץ).

ע"ע רש"י; חדושי ר' מאיר שמה. וע' חדושים ובאורים קלג: שטריפת יין ושמן אסורה משום עובדא דחול, אבל לא מצינו שתאסר עשיית רפואה בלא שחיקת סממנים.

זבאת אשה לפני שמלה בנה ראשון ומת, שני ומת, שלישי הביאתו לפני. ראיתיו שהוא אדום... אף לפי דעת החוששים לחזקה בשתי פעמים, אך כאשר ישנה סיבה הנראית לתלות את מיתת הבנים כגון שהם אדומים או ירוקים, אין זו חזקה לשאר בנים כשאין אצלם אותה סיבה (עפ"י מהרש"א מז: ומשמע אפילו אין ידוע לנו שהראשונים היו אדומים או ירוקים, יש לנו לתלות בכך כי רוב תינוקות אינם מתים מהמילה. ע' שו"ת חת"ס יו"ד סוס"י רמה. וע"ע בשו"ת הרי"ם מגור יו"ד טו).

המתניני לו עד שיפול בו דמו. מבואר בפרש"י שמלבד זה שהיה מסוכן וא"א למולו, ישנה סיבה נוספת שאין למולו – מפני שלא היה יוצא ממנו דם והטפת דם ברית מצוה, כדכתיב גם את בדם בריתך שלחתי.

יש מי שהביא מקור לדבר מהסוגיא ביבמות (עב), שהוצרכו שם לדרוש מן הכתוב שגור שנתגייר כשהוא מהול טעון הטפת דם ברית כדי לאכול קרבן פסח. ואם היה זה משום חשש ערלה כבושה גרידא [שמא נולד מהול וערלתו כבושה], תיפוק ליה משום ספק ערל ואין צורך בלימוד מיוחד – אלא משמע שהטפת דם ברית היא מצוה לעצמה, ובא הכתוב ללמד שאינו ראוי לאכילת פסח קודם הטפה (עפ"י משכנות יעקב יו"ד סג. וע' להלן קלה.).

[ומדברי רש"י הללו יש שכתב להוכיח שמקום הטפת דם ברית בתינוק הנולד מהול או בגר שנתגייר כשהוא מהול, אינו צריך להיות בעטרה עצמה אלא אף בסמוך לה – שהרי בכל מילה חותכים המוהלים את העור מעט למעלה מן העטרה, והלא הטפת הדם מעיקר המצוה היא כמש"כ רש"י – הרי שמועילה הטפת דם ברית אף בסמוך לעטרה. עפ"י אור לציון ח"א יו"ד יא. ויישב בזה מנהג המוהלים להטיף סמוך לעטרה, וע' להלן קלה.]

ואולם יש מי שכתב בדעת הרמב"ן שהטפת הדם אינה אלא מצוה לכתחילה (ע' העמק שאלה י,א בהערה – בדעת הרמב"ן. ולדבריו י"ל שהכתוב בא ללמדנו שצריך לחוש לערלה כבושה).

וע' אגרות משה יו"ד ח"ב קיט, שאין למול במכשיר כזה שאינו מוציא דם במילה, כי הטפת הדם היא מדיני המצוה.

(ע"ב) ד"א בן עזריה אומר: מרחיצין את הקטן ביום השלישי שחל להיות בשבת. מדברי רש"י בהמשך הסוגיא מבואר שראב"ע בא להוסיף את היום השלישי, וכל שכן בשני הימים שלפניו. והרמב"ן חולק וסובר שיום שני כיום ראשון. וכן ברי"ף מובא: בשלישי – וכל שכן בראשון.

ואף על פי שנאמר ויהי ביום השלישי בהיותם כאבים, משמע שהכאב מרובה יותר בשלישי – יש לומר שהסכנה גדולה יותר בהתחלה מביום השלישי אבל החולשה רבה יותר בשלישי בשל הצטברות הימים, לעומת הימים הראשונים שעדיין לא תשש הגוף כל כך, לכך המתנינו ליום השלישי שלא יקומו כנגדם במלחמה (עפ"י ר"ן כאן ובנדרים לא ושאר ראשונים). ועוד יש לומר שהפצע עצמו קשה ומסוכן יותר ביום הראשון ולכך רחיצתו חיונית באותה שעה יותר, ואילו בשלישי המכה עצמה כבר נרפאת אבל הגוף בכללותו דואב וחולה יותר (ע' גור אריה למהר"ל ר"פ וירא).
וברמב"ם (מילה ב,ח) משמע ש'ביום השלישי' – דוקא, ואין התר אלא לאחר המילה בסמוך לה וביום השלישי למילה, ולא ביניהם.

'מתניתין כותייהו דיקא, ממאי... אף מרחיצין מיבעי ליה'. אף על פי שגם בברייתא השנויה כרבא לא נאמר 'אף' אלא 'מרחיצין' בלבד – רבא משבש לשון הברייתא כולה מפני דיוק לשון המשנה (עפ"י רשב"א ור"ן).

'דאי ס"ד הרחצת מילה, מי גרע מחמין על גבי מכה דאמר רב אין מונעין חמין ושמן מעל גבי מכה בשבת. מתקיף לה רב יוסף: ולא שני לך בין חמין שהוחמו בשבת לחמין שהוחמו מערב שבת?...'.
המגן-אברהם (שכו סק"ו) כתב להוכיח מכאן שחמין שהוחמו בשבת אסור לרחוץ בהם אפילו אבר אחד, כמו כאן לענין הרחצת מילה. וכתב שזהו הטעם לדין שכתב הרא"ש להזהר שלא לחמם ידיו בשבת אצל האש אחר נטילה אם לא ינגבן תחילה – משום איסור רחיצה בחמין שהוחמו בשבת.
ויש מפקפקים בראייתו שהרי בסוגיתנו מדובר כשהוחמו באיסור, כפי שממשיכה הגמרא לבאר מדקתני 'מפני שסכנה הוא לו' משמע שמדובר על החמת החמין בשבת, ועל כן אוסרים חכמים ביום השלישי כי לדעתם כבר אין סכנה אז, אבל לא שמענו שיאסרו חכמים לרחוץ את המילה בחמין שהוחמו בהתר, וי"ל שרחיצה זו היא בגדר 'צורך חולה' או 'מצטער' הגם שאין סכנה.
ועכ"פ באופן שאינו אלא מפשר המים ולא מחממם, דעת הנודע-ביהודה (תנינא או"ח כד) שאין זה בכלל הגזרה. ועל כן מי שקשה לו לרחוץ ידיו בחורף במים קרים ורוצה להוסיף עליהם מים חמים כדי להפשרם, יש לו על מה לסמוך (עפ"י שבט הלוי ח"ו מב,ד).
וכן האריך בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"א קכ"ב), וגם כתב להוכיח מסוגיתנו לאידך גיסא, להתיר רחיצת אבר בחמין שהוחמו להתר, ע"ש. והסיק שמסתבר לדינא שמותר לרחוץ פנים ידים ורגלים בחמין שהוחמו בשבת בהתר, וכל גופו בפורשים [אבל בחמין אסור בכל גופו אף בשהוחמו מערב שבת, משום גזרת מרחצאות] – כגון נכרי שחמם מים בשבת שלא לצורך ישראל.

דף קלה

'ערלתו ודאי דוחה את השבת ולא ספק דוחה את השבת'. הראשונים הקשו מה טעם צריך קרא ללמדנו שאין הספק דוחה את השבת. ופירשו שעיקר הכתוב בא ללמד דין אנדרוגינוס או לנוול מהול שאין צריך הטפת דם.
יש מהאחרונים שכתב שלולא הכתוב הייתי אומר, כשם שמילה ודאית דוחה את השבת כך ספק מילה תדחה, שהרי יש כאן ספק בחילול שבת מול ספק ביטול מצות עשה דמילה (עפ"י שפת אמת, ע"ש).

דף קלד

- ר"טו. אלו מהדברים דלהלן מותר לעשותם ביום טוב ואלו אסורים?
א. שחיקת כמון וטריפת יין ושמן לצורך מילה, וכן לקדרה.
ב. סינון החרדל במסננת שליו; נתינת ביצה באותה מסננת.
ג. המתקת החרדל ע"י כיבוי גחלת או אבן לוהטת בתוכו; הנחת בשר על גחלים לצליה באופן שמכבה אותם.
ד. גיבון גבינה.

א. שוחקים כמון כדרך הרגילה וטורפים יין ושמן ביום טוב לצורך המילה – מפני שראוי לעשות כן לקדרה, לכך לא אסרו חכמים, משא"כ בשבת.

ב. אין מסננים את החרדל במסננת שלו מפני שנראה כבורר (ואינו בורר ממש כי גם הפסולת ראויה לאכילה. תוס' ור"פ. וע' שעה"צ ש"ט, מה). אבל נותנים ביצה במסננת שלו (לייפות מראיתו. רש"י, עפ"י גמרא להלן קמ.). – שאין זה כבורר.

אם לא היה אפשר לסנן החרדל ביום טוב – מותר לסנן ביו"ט (מגן אברהם תקי; שו"ע הגר"ז שם ז). ויש מחמירים מפני שדרכו לעשותו לימים הרבה (ע' באור הלכה תקי, ג ד"ה אין). ע"ע להלן קלט-קמ.

ג. אין ממתקים את החרדל ע"י כיבוי גחלת בתוכו – בגחלת של עץ (ששייך בה מלאכת כיבוי מפני שעושה פחם), אבל בגחלת של מתכת מותר.

א. רש"י פרש טעם האיסור שהרי אפשר מבעוד יום. ולפי זה יש מתירים אם לא היה יכול לעשותו מבעוד יום (כן פסק בא"ר תקי). ויש מפרשים הטעם לפי שאין בחרדל צורך אלא למפונקים ומעונגים ביותר ולא לכל אדם, ואין זה בכלל צורך אוכל נפש גמור (עפ"י בעל המאור ור"ן בשם הרא"ה פ"ב דביצה; שו"ע הגר"ז תקי, ח). כיבוי גחלת בחרדל על ידי שינוי; יש מתירים (ע' שעה"צ תקי, יב בשם הגר"א) ויש אוסרים (קו"א לשו"ע הגר"ז תקי אות ד עפ"י רוב הפוסקים. ובמשנ"ב ושעה"צ שם מבואר שאם לא היה יכול מאתמול, ודאי מותר ע"י שינוי).

ב. כתב המגן-אברהם (תקי סק"ז וכ"ה בשו"ע הגר"ז), מותר ליתן ביו"ט שיפוד מלובן לתוך המשקה כדי שיתחמץ המשקה בו ביום. ובמשנ"ב (סקט"ו ובבאה"ל) פקפק בדבר. ובחזון איש (ג, ח) כתב לאסור אפילו השיפוד רותח ואינו אדום.

מותר לצלות בשר על גבי גחלים הגם שמכבה על ידי כן (ואעפ"י שיכול לצלותו בשיפוד. ריטב"א) – מפני שאי אפשר מבעוד יום (שבימו משביח יותר).

מותר להקטין שלהבת הגז ביום טוב כדי להטיב את הבישול שלא ישרף, גם באופן שיכול להשאיר הלהבה כמו שהיא ולהדליק להבה אחרת, כי כל לצורך התבשיל אין חילוק בין כיבוי להדלקה (עפ"י אגרות משה או"ח ח"א קטו קכת וח"ד קג).

ד. אסור לגבן ביום טוב מפני שאפשר מבעוד יום, שלא כלישת פת ביום טוב שמותרת מפני שאי אפשר לעשותה מאתמול טריה כמו היום (כן אמר רב יוסף לאביי).

א. לדעת הרמב"ם (יו"ט א,ה) הרמב"ן הרשב"א והריטב"א (לעיל זה וזאן), מלאכת אוכל נפש שאפשר לעשותה מערב יום טוב בלא הפסד וחסרון – אסרו חכמים לעשותה ביום טוב. ולדברי רש"י (בביצה כג: ע"ש בראשונים) אסור מהתורה. ויש סוברים שמותר אף מדרבנן (עתוס' ורא"ש ור"ן ביצה שם ותוס' שם ג.).

ב. אין חילוק לענין זה אם נמנע מלעשות בערב יום טוב במזיד או ששכח (עפ"י שו"ת מהרי"ל סט).

טז. א. האם מותר בשבת לרחוץ את הילוד בחמין, לפני המילה ולאחריה, ומה דין החמת חמין בשבת לרחיצתו.
ב. האם מותר ליתן חמין ושמן וכד' על גבי המכה, או על גבי מוך שמעליה.

א. מפני הסכנה, מותר לרחוץ את הקטן בין לפני המילה בין לאחריה, ומזלפים עליו (את החמין) ביד דוקא אבל לא בכלי כגון בכוס או בקערה. רבי אלעזר בן עזריה מתיר להרחיצו אף ביום השלישי למילתו שחל להיות בשבת.

נחלקו אמוראים בפירוש דברי תנא קמא; רב יהודה ורבה בר אבוא אמרו שניהם שלא התירו כלל רחיצה כדרכו אלא בזילוף ביד. ורבי פירש שלפני המילה, וכן ביום הראשון (ובשני. רש"י. והרמב"ן חולק) לאחר המילה – רוחץ כדרכו, ואילו ביום השלישי אינו מחמם ולא רוחץ אלא מזלף ביד. ותניא כוותיה. ואעפ"כ היה רבא מוצר על שהורה שלא כשני האמוראים הזקנים, שכמוהם יש לדייק מלשון המשנה.

א. לפי הדעה הראשונה, יתכן שלת"ק אסור ביום השלישי אפילו בזילוף ביד (כן יש מפרשים עפ"י לשון רש"י בד"ה דאי ס"ד – ערשב"א ומהרש"א). ויתכן לפי זה שרבי אלעזר לא התיר אלא בזילוף (עמהרש"א). ויש חולקים וסוברים שגם לת"ק מותר זילוף בשלישי (כן כתב הרשב"א, וכ"ה ברש"י לפי הגהת מהרש"ל).

ב. לפרש"י והרי"ד בפסקיו, לחכמים מותר להרחיץ אף ביום השני למילה. והרמב"ן חולק. ובמילת גדול שאין בשרו מעלה ארוכה מהר, יש אומרים שגם לחכמים מותר לרחוץ ביום השלישי (עפ"י שפת אמת).

רב דימי מסר בשם רבי אלעזר: הלכה כרבי אלעזר בן עזריה. וכן מסר רבין מרבי אבהו בשם רבי אלעזר (רבי יוחנן), בין בחמין שהוחמו בשבת בין מערב שבת, בין הרחצת כל גופו בין הרחצת מילה – מפני שסכנה היא לו.

א. וכן פסק הרי"ף. וכתב שרוחצים אותו לאחר המילה עד שלשה ימים. ואילו ברמב"ם (מילה ב) משמע רק לאחר המילה בסמוך או ביום השלישי שאז החולי מתגבר (עפ"י ר"ן). ונראה שהגאונים והרי"ף נקטו להלכה כרבא, שמרחיץ כדרכו ואין צריך זילוף ביד, ואעפ"י שרבא חשש לעצמו אנו נוקטים כדבריו שכן שנו בברייתא (ר"ן). או יתכן שנקטו שלראב"ע אף קודם המילה מרחיץ כדרכו (ערמב"ן).

ב. לדעת הר"ן אין התר לרחצו קודם המילה אלא בחמין שהוחמו מערב שבת ולא בשהוחמו בשבת, ואף אם תידחה המילה ע"כ – שלא התירו מכשירי מילה אפילו אלו שאיסורם משום 'שבות'. ולדעת כמה מהראשונים אפילו הוחמו בשבת באיסור מותר לרחצו קודם המילה, שלא קנסו משום 'מעשה שבת' ולא גזרו 'גזרת מרחצאות' במקום מצוה, [או כיון שהתירו שבות דרחיצה אחר המילה, לא אסרו קודם לכן דהוי כחוכא] (ערא"ש ורשב"א – עפ"י פשט לשון הרי"ף; מ"מ שבת ב, יד; טואו"ח סוס"י שלא; יו"ד רסו. וע' באריכות באג"מ או"ח ח"א קכו, שהוכיח שכן דעת רוב הראשונים, ונקט כן להלכה, ואף לצורך מצוה אחרת כגון טבילת נשים, ע"ש).

ג. החמת חמין בשבת אסורה לפני המילה הגם שתידחה המילה, שהרי מכשירי מילה אינם דוחים את השבת, אבל לאחר המילה מותרת משום סכנה. כן כתבו הרי"ף ושאר ראשונים. ואם נשפכו חמין [או נתפזרו הסממנים וכד'] קודם המילה, ואם ימולו עתה יודעים שיצטרכו להחם מים בשבת לרחצו [או להכין סמנים] לאחר המילה; נחלקו הראשונים אם המילה נדחית, שהרי להלכה מכשירין שאפשר לעשותן מערב שבת אינם דוחים את השבת (רו"ה, רשב"א, ריא"ז, וכן דעת הרמב"ם – כדברי הכס"מ מילה ב, ועוד. וכן הסכימו הפוסקים להלכה), או כיון שעכשיו אין צריך לחלל שבת – מלים, שאין למצוה אלא שעתה, ומה שאחר כך נצטרך להחם – אין לחוש בו, שפיקוח נפש הוא (רמב"ן).

והרי"ד חולק בעיקר הדין וסובר שאין החמת חמין בגדר פיקוח נפש לדחות שבת, ולדעתו לא התירו להחם בשבת אלא על ידי נכרי.

וכתב בשלחן ערוך (שלא, ט): אף שבזמן הגמרא היה הדבר סכנה לתינוק אם לא ירחצוהו, בזמננו אינה סכנה ולפיכך עתה לא נהגו ברחיצה כלל אלא דינו ככל אדם. והרמ"א כתב שנוהגים לרחצו לפני המילה בחמין שהוחמו מאתמול, ולאחר המילה ממתנינים למוצאי שבת. ואם כבר נימול קודם השבת ורואים שיש צורך לרחצו בשבת, מכינים חמין מבעוד יום ורוחצים אותו בשבת.

ד. הסכמת האחרונים היא שאין להימנע מלמול מילה ביום חמישי, גם אם היא לאחר היום השמיני, מחשש שמא יצטרכו לחלל עליו את השבת (ע' משנ"ב שלא סקל"ג; אג"מ או"ח ח"א ד).

ב. רב אמר: אין מונעים חמין ושמן מעל גבי מכה בשבת. ושמואל אמר: נותן חוץ למכה ושותת ויורד למכה (גזרה משום שחיקת סממנים, לכן נותן חוץ למכה שאז אין מוכה הדבר שלרפואה הוא עושה. עפ"י רש"י), ותניא כוותיה.

א. פרושו בתוס' על פי הגמרא במקום אחר, שמדובר בנתינת חמין ושמן המעורבים, שניכר שהם באים לרפואה, אבל שמן בעלמא מותר שכן דרך הבריאים בסיכת שמן. ובפסקי הרי"ד פירש על שמן בלבד ובנתינה בכמות גדולה שניכר שעושה לרפואה, ולא התירו אלא סיכה כדרך הבריאים.

ועתה במקומותינו שאין רגילים בסיכת שמן לבריאים, הרי זה כשאר רפואות (עפ"י רמ"א שכו, א). ומסתבר שבגמר מכה שאינו אלא לתענוג, אף עתה מותר בשמן (עפ"י משנ"ב שכה ס"ק ע עב).

ב. הלכה כשמואל שכן שנו בבבלייתא שנותן שמן וחמין חוץ למכה ושותת ויורד לתוכה (רי"ף וש"פ). ואף במקומות שאין רגילים בסיכת שמן מותר באופן זה (משנ"ב שכה סקע"ז).

על גבי מוך אסור ליתן חמין ושמן אפילו לרב – משום סחיטה (כן פרושו בגמרא על פי הברייתות). בזה אסור גם בחמין לבד, אבל שמן לבד – מותר, שאין דרך כיבוס בכך (מג"א שכה סקכ"ד; משנ"ב סקע"ה. וצ"ב מדוע בחמין עם שמן נחשב דרך כיבוס, ושם מדובר רק במעט שמן).

ונותנים מוך או ספוג יבשים על גבי המכה, שהם ניתנים להגנה מחיכוך ולא לריפוי, אבל לא גמי יבש ולא כתיתים (= חתיכות בגדים) שיש בהם משום ריפוי (לפרש"י היינו בגדים חדשים, שלא היו ע"ג מכה מעולם. וי"א דוקא בישנים יש משום ריפוי, ובלבד שלא היו על גבי מכה מעולם. ערי"ף ורא"ש. וכן נפסק בשו"ע).